

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๐๐/๒๕๖๘

เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีร้องเรียนคัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

ผู้ร้อง

ที่ ๑
ที่ ๒
ที่ ๓
ที่ ๔

ผู้ถูกร้อง กรมชลประทาน

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องทั้งสี่ร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๕๗/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๖ ว่า ผู้ถูกร้องจะดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ (โครงการ) ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เพื่อแก้ไขปัญหาหน้าท่วม-น้ำแล้ง ในพื้นที่ลุ่มน้ำนครนายก โดยผู้ร้องทั้งสี่และประชาชนในพื้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น เพื่อประกอบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) และประชาชนในพื้นที่ตำบลสาริกาไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าว อีกทั้งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต พื้นที่ทำกิน ๗๗๘ แปลง เนื้อที่กว่า ๑,๐๙๘ ไร่ ที่อยู่อาศัย ๔๙ ครัวเรือน นอกจากนี้ ยังกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และช้างป่าที่จะเข้าไปหาอาหารในพื้นที่การเกษตร จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่ ทส ๑๐๐๙.๖/๙๑๓๘ ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๒ หนังสือสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ ด่วนที่สุด ที่ อว ๕๙๐๑/๘๓๙
ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๓ หนังสือสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ที่ นร ๑๔๐๔/๓๖๙๙ ลงวันที่ ๒๐
มิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือผู้ถูกร้อง ที่ กษ ๐๓๒๗/๖๓๓๙ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๖
ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่อง
มาจากพระราชดำริ ที่ กร ๐๐๐๒/๑๙๒๘ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๖ หนังสือสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครนายก
ที่ ทส ๐๙๑๑.๖๐๒/๑๘๗๗ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๗ หนังสืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ ทส ๐๙๑๑.๖๐๒/๑๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓
กรกฎาคม ๒๕๖๖ และที่ ทส ๐๙๑๐.๕๘๐๓/๒๔๓๔๙ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๘ รายงานการประชุมรับฟังข้อมูลและความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ เมื่อวันที่
๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๖ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๙ รายงานการประชุมรับฟังข้อมูลและความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ เมื่อวันที่
๒๑ กันยายน ๒๕๖๖ ผ่านการประชุมทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๒.๑.๑๐ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖
ณ หมู่ที่ ๑ บ้านดง ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

๒.๑.๑๑ รายงานการประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๖
ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดนครนายก

๒.๑.๑๒ หนังสือสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ (ปราจีนบุรี) ที่ ทส ๐๙๑๑.๖/
๔๓๔๔ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๓ บันทึกถ้อยคำทางโทรศัพท์ของเจ้าหน้าที่ผู้ถูกร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๘

๒.๑.๑๔ บันทึกถ้อยคำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (แอปพลิเคชันไลน์) ของเจ้าหน้าที่ IUCN ประเทศไทยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) ผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อจำนวน ๔๙ ครัวเรือน อยู่ในพื้นที่บ้านดง หมู่ที่ ๑ ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก สภาพพื้นที่มีถนนตัดผ่านหมู่บ้าน แบ่งเป็น ๒ ฝั่งถนน ประชาชนที่อาศัยอยู่ฝั่งเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทั้งหมด ไม่มีเอกสารสิทธิ มีเพียงเอกสารยืนยันการเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.บ.ท. ๕) ส่วนประชาชนที่อาศัยอยู่อีกฝั่งของถนนมีทั้งที่มีและไม่มีเอกสารสิทธิ บริเวณคลองมะเดื่อจะมีน้ำมากเฉพาะช่วงฤดูฝน และเมื่อมีฝนตกหนักจะเกิดน้ำหลาก แต่ใช้เวลาประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง น้ำจะลดระดับลง

๒) โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อกักเก็บน้ำจากคลองมะเดื่อที่ไหลลงมาจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นคนละสายกับที่ไหลลงสู่เขื่อนขุนด่านปราการชล และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและดินเปรี้ยว แต่ตำบลสาริกาไม่พบปัญหาดินเปรี้ยว และประชาชนไม่ได้ต้องการใช้น้ำมากเนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนซึ่งใช้น้ำน้อยกว่าการทำนา นอกจากนี้อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อนำน้ำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น การปลักดินน้ำเค็ม และใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) อย่างไรก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ตำบลสาริกาใช้น้ำจากระบบประปาหมู่บ้านทั้งหมด และพื้นที่ใกล้เคียงตำบลสาริกามีเขื่อนขุนด่านปราการชลอยู่แล้ว จึงเห็นว่าการบริหารจัดการน้ำของโครงการจะทับซ้อนกับเขื่อนดังกล่าว

๓) บริษัท [REDACTED] (บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม) จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อจัดทำรายงาน EIA ๖ ครั้ง และผู้ถูกร้องจัดรับฟังความคิดเห็น ๒ ครั้ง ต่อมาเมื่อประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องได้จัดรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบในรูปแบบสนทนากลุ่ม ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ (คชก.) โดยจัดที่ [REDACTED] ตำบลสาริกา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีสัญญาณโทรศัพท์และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก กลุ่มผู้ร้องและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ๔๙ ครัวเรือน จึงไม่เข้าร่วม นอกจากนี้ มีการนำรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบบางส่วนไปรวมกับผู้ได้รับประโยชน์ และนำรายชื่อประชาชนที่ไม่เห็นด้วยไปรวมกับผู้เห็นด้วย รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างเพียงพอ และข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น รายงาน EIA ระบุว่าในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ทำนาปลูกข้าว แต่ความเป็นจริงไม่ได้ปลูกข้าวแล้ว

๔) ในพื้นที่คลองมะเดื่อมีช้างป่าหลายโขลง แต่ละโขลงมีประมาณ ๓๐ ตัว มีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์หายากหลายชนิด เช่น ตะกอก เลียงผา นาก หมี และนกเงือก ประชาชน

ไม่ต้องการให้สร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ เนื่องจากกังวลเรื่องผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน จึงกังวลว่าหากถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่จะไม่ได้รับการจัดสรรที่ดิน และยังไม่ชัดเจนว่าจะจัดสรรที่ดินบริเวณใดให้แก่ประชาชน อีกทั้งไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชย อาจทำให้ได้รับค่าชดเชยหรือเยียวยาที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ การสร้างอ่างเก็บน้ำจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำกินของข้างป่า ทำให้ข้างป่าจะเข้าไปหากินพืชผลทางการเกษตรของประชาชน

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) เดิมผู้ถูกร้องวางแผนศึกษาไว้ ๒ โครงการ ได้แก่ เชื้อนขุนด่านปราการชล และอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ โดยได้สร้างเชื้อนขุนด่านปราการชลก่อน กักเก็บน้ำได้ ๒๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) แต่ไม่เพียงพอสำหรับการใช้น้ำของทุกภาคส่วน บริเวณโดยรอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีเขื่อนขนาดใหญ่ ๑ เขื่อน และขนาดกลาง ๗ เขื่อน แต่ละเขื่อนเป็นแหล่งน้ำสำหรับพื้นที่ของตนเอง พื้นที่ชลประทานไม่ทับซ้อนกัน

๒) อ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อเป็นโครงการขนาดกลาง ความจุที่ระดับกักเก็บปกติ ๘๕.๑๗ ล้าน ลบ.ม. มีห้วยงานและอ่างเก็บน้ำอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๑ บ้านดง ตำบลสาริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับเกษตรกรรม อุปโภคบริโภค บรรเทาปัญหาอุทกภัย แก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว และผลักดันน้ำเค็ม การพัฒนาโครงการมีผลกระทบต่อที่ดิน ๗๘๕ แปลง พื้นที่รวมประมาณ ๑,๑๑๖ ไร่ พื้นที่ปลูกพืชผลทางการเกษตรประมาณ ๕๔๗ ไร่ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ๔๘ ครัวเรือน และสิ่งปลูกสร้าง ๓๔๘ รายการ

๓) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล ตั้งแต่เริ่มต้น ตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโครงการ

๔) โครงการได้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบรายงาน EIA ทั้งหมด ๘ ครั้ง ตรวจสอบพื้นที่โครงการ ๒ ครั้ง ประชุมร่วมกับหน่วยงานราชการ ๔ ครั้ง ประชุมใหญ่ ๒ ครั้ง ประชุมกลุ่มย่อย ๒ ครั้ง ประชุมปฐมนิเทศโครงการเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๖๒ และประชุมปัจฉิมนิเทศโครงการก่อนเสนอรายงาน EIA เข้าสู่การพิจารณาของ คชก. การจัดรับฟังความคิดเห็น มีผู้เข้าร่วมประมาณ ๒,๐๐๐ คน แสดงความคิดเห็นประมาณ ๑,๐๐๐ คน เห็นด้วยกับโครงการร้อยละ ๗๐ ไม่เห็นด้วยร้อยละ ๑๕ และไม่แสดงความคิดเห็นร้อยละ ๑๕ สำหรับกรณีมีชื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เข้าร่วมประชุม อาจเกิดจากเจ้าของที่ดินไม่ได้เปลี่ยนแปลงรายชื่อเจ้าของที่ดินเดิมที่เสียชีวิตไปแล้ว

๕) ผู้ถูกร้องได้เสนอรายงาน EIA ต่อ คชก. ในการประชุมครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ และครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๕ โดย คชก. มีมติให้ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลในรายงาน EIA และให้เพิ่มเติมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้ครบถ้วน โดยเพิ่มการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ กลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ทั้งนี้อยู่ระหว่างจัดทำรายงานแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเสนอ คชก. อีกครั้ง และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อยู่ระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) สำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำและแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๘)

๖) ด้านการดูแลพื้นที่ป่า แม้อำนาจการมีลักษณะเป็นเขื่อนปิดช่องเขายาวไปตามลำน้ำ และพื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่ป่าคุ้มครองแต่ไม่ใช่เขตอุทยาน โดยเขตอุทยานจะอยู่บริเวณขอบอ่างทั้งสองด้าน คิดเป็นร้อยละ ๐.๐๘ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และคิดเป็นร้อยละ ๐.๐๓ ของป่าดงพญาเย็น เมื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเสร็จแล้วจะปลูกป่าชดเชยเพิ่มเติมเพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่เสียไป นอกจากนี้การดำเนินโครงการยังต้องประเมินผลกระทบต่อคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value: OUV) ของแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ และประเมินผลกระทบต่อช้างป่า โดยโครงการจะต้องไม่กระทบต่อคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากลของแหล่งมรดกโลกดังกล่าว

๗) การชดเชยเยียวยาจะแยกเป็น (๑) ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ เช่น โฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ จะใช้วิธีเจรจาตกลงซื้อขาย หากไม่สำเร็จจะใช้วิธีเวนคืนที่ดิน และ (๒) ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิสามารถนำเอกสาร ภ.บ.ท. ๕ มาอ้างอิงได้ ซึ่งผู้ถูกร้องจะสำรวจอีกครั้งหลังจากได้รับอนุมัติโครงการ โดยมีเจ้าหน้าที่กรมที่ดินเข้าร่วมสำรวจด้วย และจะนำมติ ครม. เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มาใช้ในการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ กล่าวคือ ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิจะได้รับค่าชดเชยร้อยละ ๑๐๐ ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิจะได้รับค่าชดเชยร้อยละ ๘๐ ของราคาที่ประชาชนร้องขอ แต่หลักเกณฑ์ครั้งนี้จะใช้ ๓ แนวทาง คือ ให้บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมสอบถามราคาที่ประชาชนต้องการ ราคาท้องตลาด และราคาประเมินของกรมธนารักษ์

๘) ตำบลสาริกามีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ป่าไม้และล้อมรอบด้วยพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นถิ่นอาศัยของช้างป่าและสัตว์ป่าอื่น ๆ ทำให้ช้างป่าในพื้นที่คุ้นชินกับมนุษย์และกิจกรรมในชุมชน จากรายงาน EIA พบว่า ช้างป่าที่ออกหากินในพื้นที่ตำบลสาริกาดอนเหนือมี ๒ โขลง โดยช้างโขลงที่สองไม่ได้มีอาณาเขตครอบครอง (territory) หรือพื้นที่หากิน (home range) ในหุบคลองมะเดื่อหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ จะมีเพียงช้างโตนบางตัวที่มีอาณาเขตครอบครองในหุบคลองมะเดื่อ โดยมีพื้นที่หากินซ้อนทับกันบ้างบริเวณที่ราบปากหุบคลองมะเดื่อ หัวเขาแก้ว ชุมชนบ้านดงจนถึงที่ราบปากหุบคลองลำพุงแห่งนี้ นอกจากนี้ ยังพบว่า ช้างโขลงที่หนึ่งรวมถึงสัตว์ป่าอื่น ๆ ทั้งขนาดกลาง

และขนาดเล็กที่อ่อนไหวต่อการรบกวน และต้องการถิ่นอาศัยแบบจำเพาะได้กระจายตัวหนาแน่นในพื้นที่ ตั้งแต่แนวกระดินซึ่งอยู่ตอนปลายสุดของหุบคลองมะเดื่อมาถึงบริเวณปากคลองอีแตนและหุบคอกควาย

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

๑.๑) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อมีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาโครงการพัฒนาลุ่มน้ำนครนายกตอนบนในปี ๒๕๓๙ ซึ่งได้เสนอให้สร้างทั้งเขื่อนขุนด่านปราการชลและอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อควบคู่กัน โดยก่อสร้างเขื่อนขุนด่านปราการชลแล้วเสร็จในปี ๒๕๔๘ และอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อได้สำรวจออกแบบเสร็จสิ้นในปี ๒๕๔๕ แต่หยุดชะงักเนื่องจากพื้นที่ตั้งโครงการอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งต่อมาในปี ๒๕๔๘ คณะกรรมการมรดกโลกได้ประกาศให้กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ เป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ ทำให้ต้องพิจารณาโครงการอย่างรอบคอบ

๑.๒) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจังหวัดนครนายกใน ๔ ตำบลหลัก ได้แก่ ตำบลสาริกา พรหมณี เขาพระ และบ้านใหญ่ ซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและเกษตรกรรม รวมถึงปัญหาน้ำป่าไหลหลากที่สร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินและพืชผลในช่วงฤดูฝน นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยผลักดันน้ำเค็มและลดปัญหาดินเปรี้ยวได้ด้วย

๑.๓) อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๔๙ ครัวเรือนซึ่งใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำสวนผลไม้ เช่น ส้มโอและทุเรียน มาอย่างยาวนาน ประชาชนส่วนหนึ่งจึงมีความกังวลเรื่องที่ดินทำกินและเกณฑ์การจ่ายค่าชดเชยที่ยังไม่ชัดเจน สำนักงาน กปร. จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสำรวจทรัพย์สินและผลอาสิน เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖ เพื่อให้ตัวแทนทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาโครงการในระยะถัดไป

๒) สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

๒.๑) โครงการอยู่ในลุ่มน้ำบางปะกง ซึ่งมีปริมาณน้ำท่าต่อปีประมาณ ๙,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม. มีความต้องการใช้น้ำประมาณ ๗,๔๐๐ ล้าน ลบ.ม. จากการประเมิน SEA ลุ่มน้ำบางปะกงพบว่า ภายในปี ๒๕๘๐ จะต้องการใช้น้ำมากขึ้น เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในเขตพื้นที่ EEC จำเป็นต้องมีแหล่งเก็บน้ำในลุ่มน้ำบางปะกงบางส่วนเพื่อนำน้ำไปใช้ท้ายเขื่อน ใช้ในการเกษตร ป้องกันอุทกภัย และผลักดันน้ำเค็ม จึงควรพัฒนาน้ำต้นทุนเพื่ออุปโภคบริโภค การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ส่วนลุ่มน้ำตอนล่างควรรักษาน้ำต้นทุนเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของ EEC โดยนำน้ำจากแม่น้ำบางปะกงไปใช้ในโครงการ EEC และกระจายน้ำต่อในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมจึงยังจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม

๒.๒) แหล่งน้ำทั้งหมดในจังหวัดนครนายกมีความจุ ๓๓๐ ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำ ๙๗ ล้าน ลบ.ม.^๑

๒.๓) โครงการสามารถเพิ่มปริมาณน้ำใช้ประโยชน์ ๘๕.๑๗ ล้าน ลบ.ม. เพิ่มพื้นที่ชลประทานใหม่ทำอ่างเก็บน้ำประมาณ ๒๓,๔๑๐ ไร่ และพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษานครนายกประมาณ ๓๗,๑๐๐ ไร่ รวมพื้นที่รับประโยชน์ ๖๐,๕๑๐ ไร่ ตอบสนองต่อ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ด้านที่ ๒ การสร้างความมั่นคง ของน้ำ ภาคการผลิต และด้านที่ ๓ การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย โดยมีส่วนช่วยตัดยอดน้ำในการ บรรเทาอุทกภัยพื้นที่ด้านล่างและรักษาระบบนิเวศในการช่วยผลักดันน้ำเค็มในแม่น้ำบางปะกง และ ผลการประเมิน SEA ซึ่งให้เห็นว่า กลุ่มน้ำบางปะกงมีปริมาณน้ำต้นทุนมากถึง ๙,๑๕๘.๐๖ ล้าน ลบ.ม. ต่อปี แต่มีความจุกักเก็บของอ่างเก็บน้ำรวม ๑,๓๖๘.๑๕ ล้าน ลบ.ม. หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑๓ ของปริมาณ น้ำท่ารายปีเฉลี่ย แหล่งกักเก็บน้ำจึงไม่เพียงพอต่อการรองรับปริมาณน้ำต้นทุนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี

๒.๔) ในปี ๒๕๖๕ จังหวัดนครนายกมีพื้นที่น้ำท่วมประมาณ ๑๑๑,๓๖๗ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๓๔ ตำบล ๔ อำเภอ (อำเภอเมืองนครนายก บ้านนา อองครักษ์ และปากพลี) มีแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำนครนายก^๒ และจังหวัดนครนายกมีเครื่องมือในการบริหารจัดการน้ำประกอบด้วย สถานีอุทก วิทยาเพื่อเตือนภัยน้ำท่วม - ดินถล่มของกรมทรัพยากรน้ำ คันกั้นน้ำ และมีเขื่อนขุนด่านปราการชล กักเก็บน้ำ และมีการปรับปรุงคลองระบายน้ำ ประตुरะบายน้ำ และสถานีสูบน้ำ

๒.๕) การควบคุมอุทกภัยโดยใช้อ่างเก็บน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกง^๓ ได้แก่ เขื่อนขุนด่านปราการชล (ความจุกักเก็บ ๒๒๔ ล้าน ลบ.ม.) อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา (ความจุ กักเก็บ ๒๙๕ ล้าน ลบ.ม.) อ่างเก็บน้ำพระปรอง (ความจุกักเก็บ ๗ ล้าน ลบ.ม.) อ่างเก็บน้ำคลองพระสะทึง

/(ความจุ...

^๑ (๑) แหล่งน้ำขนาดใหญ่ (ความจุเกิน ๑๐๐ ล้าน ลบ.ม.) ๑ แห่ง ความจุ ๒๒๔ ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำ ๔๔ ล้าน ลบ.ม.

(๒) แหล่งน้ำขนาดกลาง (ความจุเกิน ๒ ล้าน ลบ.ม.) ๕ แห่ง ความจุ ๒๔ ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำ ๙ ล้าน ลบ.ม.

(๓) แหล่งน้ำขนาดเล็ก (ความจุไม่เกิน ๒ ล้าน ลบ.ม.) ๒๒๓๑ แห่ง ความจุ ๘๒ ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำ ๔๔ ล้าน ลบ.ม.

(๔) บ่อบาดาล ๖๐๘ แห่ง ปริมาณน้ำ ๓๕๖ ล้าน ลบ.ม.

^๒ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตงพญาเย็นในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไหลลงสู่เขื่อนขุนด่านปราการชล ที่บ้านท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองนครนายก และไหลผ่านอำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ และ ไปบรรจบกับแม่น้ำบางปะกงที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

^๓ ลุ่มน้ำบางปะกงอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับ อิทธิพลจากลมพายุจรในทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะพายุดีเปรสชันและพายุไต้ฝุ่น ซึ่งพัดมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกหนักช่วงฤดูฝนในเดือนกันยายนติดต่อกันมากกว่า ๓ วัน มีปริมาณฝนเฉลี่ย ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ มิลลิเมตร พื้นที่น้ำท่วมมักพบ ตามริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำหนุมาน แม่น้ำพระปรอง และในเขตชุมชนเมืองที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญเคยประสบน้ำท่วมรุนแรงในปี ๒๕๕๔ และปี ๒๕๕๖

(ความจุกักเก็บ ๖๙ ล้าน ลบ.ม.) อ่างเก็บน้ำคลองสี่ยัด (ความจุกักเก็บ ๔๒๐ ล้าน ลบ.ม.) และอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทร (เพิ่มความจุจากเดิม ๙๘ ล้าน ลบ.ม. เป็น ๑๒๕ ล้าน ลบ.ม.)

๓) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ เนื้อที่ประมาณ ๒๕๐ ไร่ เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน EIA ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ลำดับที่ ๓๓ โครงการ กิจการ หรือการดำเนินงานทุกประเภทที่อยู่ในพื้นที่ที่ กรม. มีมติเห็นชอบกำหนดให้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ ซึ่งครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโครงการ

๔) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครนายก

(ทสจ.นครนายก)

๔.๑) การขอเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าพื้นที่ห้วยนางและอ่างเก็บน้ำ ณ ระดับน้ำสูงสุดรวมประมาณ ๑,๘๕๓ ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และเขตป่าคุ้มครอง ดังนี้

๔.๑.๑) อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติภายใต้ชื่อ กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ เนื้อที่ประมาณ ๑,๑๑๖ ไร่ ต้องขอผ่อนผันการใช้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ และต้องได้รับการอนุมัติจาก กรม. รวมทั้งต้องขออนุญาตเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกและคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ และต้องได้รับอนุมัติจาก กรม. เพื่อออกพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติต่อไป

๔.๑.๒) อยู่ในเขตป่าคุ้มครองป่าน้ำตกรักษาเนื้อที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช ๒๔๘๑ โดยป่าคุ้มครองดังกล่าวเป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๑๓ (๑) ทวิ ที่กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่มีส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์จะใช้พื้นที่บางแห่งภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นสถานที่ปฏิบัติงานหรือเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น ให้อธิบดีกรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีอำนาจประกาศกำหนดบริเวณ

/ดังกล่าว...

ดังกล่าวเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้ประโยชน์ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ โดยกรมป่าไม้กำหนดให้
ผู้ขออนุญาตยื่นคำขอที่ ทสจ.นครนายก

๔.๒) ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าต้นน้ำ
ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวน พื้นที่ลุ่มน้ำ พันธุ์พืช สัตว์ป่า และสัตว์ป่าหายาก เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีบางส่วน
อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ ที่ควรจะต้องสงวนรักษา
ไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากอาจมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงในที่ดิน
ได้ง่ายและรุนแรง

๕) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

๕.๑) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่ออยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
เนื้อที่ประมาณ ๑,๑๑๖ ไร่ เป็นโครงการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำนครนายกตอนบน ซึ่งจัดสรรน้ำและควบคุมน้ำ
ร่วมกับโครงการเขื่อนคลองขุนด่านปราการชล อันจะทำให้การจัดสรรน้ำและควบคุมน้ำในจังหวัดนครนายก
เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

๕.๒) บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมได้ขออนุญาตเข้าศึกษาวิจัยผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำรายงาน EIA แต่กรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่อนุญาต อย่างไรก็ตามเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ที่มีความ
ต้องการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค จึงขอให้ผู้ถูกร้องพิจารณาทางเลือกอื่นที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าอนุรักษ์
น้อยที่สุด

๕.๓) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รายงานความเห็นต่อสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์
ที่ ๑ (ปราจีนบุรี) ว่า โครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อเพื่อจัดหาแหล่งน้ำให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ประสบ
ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและน้ำป่าไหลหลากในฤดูฝน โดยพื้นที่โครงการอยู่ในเขตอุทยาน
แห่งชาติเขาใหญ่และเป็นพื้นที่มรดกโลก การดำเนินการใด ๆ ต้องเป็นไปด้วยความรอบคอบและเป็นไปตาม
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๕.๔) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่ออยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลก
กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ซึ่งมีสภาพพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์มีความโดดเด่นสวยงามตามธรรมชาติและ
มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑เอ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มีช้างป่าอาศัยวนเวียนหากิน
ประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ ตัว จากรายงานสถิติช้างป่าเมื่อปี ๒๕๖๕ และปี ๒๕๖๖ พบว่า ในพื้นที่จังหวัด
นครนายกมีช้างป่าออกนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ๓๑๖ ครั้ง และ ๑๒๔ ครั้ง ตามลำดับ อีกทั้งโครงการดังกล่าว
ยังเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการประเมิน SEA ในพื้นที่มรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ซึ่งโครงการ
ชลประทานในพื้นที่และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการ
มรดกโลก

๕.๕) สผ. ได้แจ้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้ทราบถึงมติ คณะกรรมการมรดกโลกในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๔ เมื่อวันที่ ๑๖ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔ แล้ว

๖) สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

จังหวัดนครนายกมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในลุ่มน้ำนครนายก ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี ๑,๖๔๗ มิลลิเมตร มากกว่าค่าฝนเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย และมีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยรายปี ๑,๔๓๑ ล้าน ลบ.ม. มีปัญหาน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่ตอนบนของลุ่มน้ำ มีปัญหาน้ำล้นตลิ่งในพื้นที่ตอนกลาง และตอนล่างของลุ่มน้ำ มีพื้นที่ชลประทานร้อยละ ๒๙.๘ ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมเกือบทั้งหมดของลุ่มน้ำ มีพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งน้อยในพื้นที่นอกเขตชลประทาน คณะณัติฯนี้ ชี้วัดการจัดการน้ำของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นว่า ลุ่มน้ำนครนายกเป็นลุ่มน้ำที่จัดการน้ำได้ดี เมื่อเทียบกับการจัดการน้ำในลุ่มน้ำอื่น ๆ ของประเทศไทย

๗) สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ (ปราจีนบุรี)

๗.๑) กรม. ได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖ เห็นชอบ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ในกระบวนการนี้ผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้จัดทำขอบเขตภายใต้แผนงานไว้แล้ว เมื่อร่างระเบียบดังกล่าวมีผลใช้บังคับจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ และได้ประสานกับ สททช. เพื่อกำหนดกรอบงบประมาณไว้ประมาณ ๒๔๐ ล้านบาท

๗.๒) สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ (ปราจีนบุรี) ได้เสนอแนะมาตรการเพื่อรักษาพื้นที่ป่า ซึ่งผู้ถูกร้องได้แก้ไขประเด็นการอยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศ และคุณค่าโดดเด่นที่เป็นมรดกโลก โดยจะต้องศึกษาประเด็นดังกล่าวในกรอบของ SEA

/๘) องค์การ...

---

๔ การรายงานสถานภาพการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลก พื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ โดยขอให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จัดส่งผลการดำเนินงานตามข้อมติในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเสนอคณะกรรมการมรดกโลกพิจารณาในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๕ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรณีตามคำร้อง ดังนี้

๑. เน้นย้ำให้ยกเลิกแผนการก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในพื้นที่แหล่งมรดกโลกอย่างถาวร เนื่องจากได้รับรายงานว่ามีโครงการเขื่อนหลายโครงการในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

๒. ให้ประเมิน SEA สำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำ รวมถึงแหล่งมรดกโลก เพื่อรายงานแผนการจัดการและแผนการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำในอนาคต และสำหรับข้อเสนอโครงการก่อสร้างเขื่อนโดยรอบพื้นที่แหล่งมรดกโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อ OUV ให้ระงับจนกว่าการประเมิน SEA จะแล้วเสร็จ และได้รับการตรวจสอบโดยคณะกรรมการมรดกโลกและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN)

๓. ให้จัดส่งรายงานสถานภาพการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ และรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

๘) องค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา

๘.๑) การสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อไม่สามารถช่วยผลักดันน้ำเค็มได้ เนื่องจากมีระยะทางไกลประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตร และองค์การบริหารส่วนตำบลสาริกามีแผนจะขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่มเพื่อใช้ผลิตน้ำประปาหมู่บ้านสำหรับอุปโภคในช่วงฤดูแล้ง

๘.๒) การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นทั้ง ๖ ครั้ง ของบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ได้นำรายชื่อประชาชนที่ได้รับประโยชน์มารวมกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ประชาชนที่เข้าร่วมไม่เห็นด้วยประมาณร้อยละ ๗๐ นอกจากนี้ ยังปรากฏชื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วเข้าร่วมประชุมด้วย และนำรายชื่อผู้ที่ไม่เห็นด้วยไปรวมกับกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งการจัดประชุมเพื่อถอดบทเรียนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินตั้ง ไม่ได้จัดในพื้นที่ที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงไม่ทราบข้อมูล อีกทั้งหากสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อแหล่งหากินของช้างป่า ทำให้ช้างป่าจะบุกรุกเข้ามาในชุมชนมากขึ้น

๒.๒.๔ ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ

๑) [REDACTED] พยานผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

๑.๑) เชื่อนขุนด่านปราการชลรองรับน้ำจากน้ำตกเหวนรก หากนำพื้นที่รับประโยชน์มารวมกับโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่ออาจทับซ้อนกันได้ อีกทั้งในรายงาน EIA ผู้ถูกร้องมุ่งเน้นเรื่องการเกษตรโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และไม่ได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน ประกอบกับพื้นที่โครงการบางส่วนอยู่ในเขตคุ้มครองสัตว์ป่าและแหล่งมรดกโลก จึงมีความเสี่ยงที่จะถูกถอดจากมรดกโลก ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ ต้องระมัดระวัง และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการมรดกโลก

๑.๒) สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วม บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมได้จัดประชุม ๖ ครั้ง เน้นผู้ได้รับประโยชน์และหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ โดยมีแนวทางการแก้ไข คือ ให้มีคณะทำงานเร่งรัดติดตามการดำเนินโครงการ โดยสำนักงาน กปร. กักประทรวงมหาดไทย ร่วมกันขับเคลื่อนเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๖ ซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ ผลสรุปที่ได้จากการขับเคลื่อน คือ จำเป็นต้องแก้ไขปัญหากล้วยแล้งและน้ำป่า แต่ไม่ได้อ้างอิงปริมาณน้ำที่มีอยู่ว่ามีผลกระทบอย่างไร เนื่องจากเชื่อนขุนด่านปราการชลกักเก็บน้ำได้น้อย นอกจากนี้ ไม่มีข้อมูลว่าได้ศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้หายาก พันธุ์ไม้พื้นเมือง และพันธุ์ไม้โบราณ แต่อย่างไร

๑.๓) ในการรับฟังความเห็นจากประชาชนประกอบการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการน้ำ ๒๐ ปี พบว่า ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมเรื่องการจัดการน้ำ และจากการประชุมคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ ผู้ถูกร้องได้เสนอประโยชน์เฉพาะเรื่องการเกษตร

ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการท่องเที่ยว และการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ ที่ประชุมมอบหมายให้หน่วยงานวางแผนและขับเคลื่อนรายงาน SEA และบทสรุปผู้บริหารได้กล่าวถึงประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาน้ำเค็ม แต่โครงการของผู้ถูกร้องเน้นเรื่องการเกษตร และมีการเผื่อน้ำร้อยละ ๑๐ เพื่ออุปโภคบริโภค จึงมีข้อสังเกตว่าระบบท่ออาจไปรองรับอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC

๑.๔) ในรายงาน EIA ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มรดกโลกและความหลากหลาย ไม่ละเอียดเพียงพอ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และชุมชนจะมีรายได้จากการท่องเที่ยว การเช่าพื้นที่ถ่ายทำภาพยนตร์ แต่โครงการของผู้ถูกร้องกลับส่งเสริมการปลูกข้าวซึ่งมีราคาผันผวน และส่งเสริมให้ปลูกพืชฤดูแล้งมากกว่าพืชฤดูฝน ส่วนการบรรเทาอุทกภัยและแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวต้องศึกษาให้ชัดเจนว่าประชาชนยังประสบปัญหาอยู่หรือไม่ และควรเปรียบเทียบรายได้จากอาชีพการเกษตรกับการท่องเที่ยวว่าอาชีพใดให้ผลตอบแทนมากกว่ากัน นอกจากนี้ พื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อไม่ชัดเจน และแนวทางการบริหารจัดการน้ำสามารถทำได้หลากหลาย ไม่ได้มีเพียงการสร้างอ่างเก็บน้ำ

๒) [REDACTED] พยานผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม

๒.๑) บริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมไม่ได้จัดทำรายงาน EIA ตามหลักวิชาการ มีการนำรายชื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วมาประกอบ การจัดรับฟังความคิดเห็นใช้วิธีให้ประชาชนยกมือว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการ ซึ่งมีประชาชนยกมือคัดค้านจำนวนมาก แต่ในรายงานผลการรับฟังความคิดเห็น ปรากฏว่าประชาชนเห็นด้วยร้อยละ ๗๐ และนำรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบไปรวมกับผู้เห็นด้วย

๒.๒) การสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นการคุกคามพื้นที่มรดกโลก บริเวณนี้มีการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำแล้ว ๘ โครงการ หากสร้างเพิ่มอีกพื้นที่มรดกโลกจะเสี่ยงต่อการถูกขึ้นบัญชีมรดกโลกในภาวะอันตราย และอาจถูกถอนจากพื้นที่มรดกโลก ส่วนความจำเป็นของโครงการซึ่งอ้างเหตุผลเรื่องการอุปโภคบริโภคและน้ำประปา พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากมีเขื่อนขุนด่านปราการชลอยู่แล้ว ส่วนเรื่องอุทกภัย หากเกิดน้ำท่วมจะเกิดแบบฉับพลันและน้ำจะลดระดับลงในเวลาไม่นาน ไม่จำเป็นต้องสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม ดังนั้น ควรใช้ทางเลือกอื่น รวมถึงการใช้แหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม

๒.๓) การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเร่งด่วนของชุมชน โดยมูลนิธิเจ้าพระยาอภัยภูเบศ พบข้อมูลสำคัญที่ไม่ปรากฏในรายงาน EIA เช่น บริเวณที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำมีพันธุ์พืชถึง ๑๒๒ ชนิด เป็นพันธุ์พืชที่ชุมชนใช้เป็นอาหารและยาสมุนไพรนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ พบพืชวงศ์ขิง เห็ด ๑๕ ชนิด พันธุ์สัตว์น้ำ ๒๕ ชนิด แต่ในรายงาน EIA พบเพียง ๑๙ ชนิด และมี ๒ ชนิดที่เป็นตัวชี้วัดว่าระบบนิเวศบริเวณดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ คือ ปลาแท้และปลาตก อีกทั้งพบสัตว์ป่าสำคัญที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ชะนีขาว หม่าใน เลียงผาเหนือ ตะกอก กระตัง

หมี่ควาย หมี่หมา ช้างป่า นกเงือก และนกแก๊ก นอกจากนี้ ยังพบปัญหาช้างป่าออกมาทำลายทรัพย์สินสวนผลไม้ และทำร้ายประชาชน แต่ในรายงาน EIA ไม่ได้ให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าว

๒.๔) บริเวณคลองมะเดื่อมีระบบนิเวศและภูมิทัศน์ที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์และเชิงเศรษฐกิจ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจที่สำคัญคือการเป็นพื้นที่ถ่ายทำภาพยนตร์และโฆษณาที่ได้รับ การส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น หากพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และรักษาระบบนิเวศไว้ จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งระบบนิเวศและรายได้ของประชาชนในพื้นที่

๒.๒.๕ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) (ร่าง) แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาช้างป่าแห่งชาติ พ.ศ.

๒๕๖๘ - ๒๕๗๒^๔

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่ารุนแรง ๕ กลุ่มป่า ได้แก่ กลุ่มป่าตะวันตก กลุ่มป่าตะวันออก กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ กลุ่มป่าภูเขียว - น้ำหนาว และกลุ่มป่าแก่งกระจาน ปัจจัยสำคัญที่อาจเป็นสาเหตุให้ช้างป่าออกนอกพื้นที่คือการลดขนาดของถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (reduction of natural habitat) เมื่อผืนป่าถูกแบ่งแยกเป็นหย่อม ๆ บีบบังคับให้สัตว์ป่าที่ใช้พื้นที่หากินขนาดใหญ่อย่างช้างป่าประสบความยากลำบากในการอยู่รอด กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ มีช้างป่าประมาณ ๕๖๐ ตัว และมีสถิติที่เกี่ยวข้องกับช้างป่า ดังนี้

ประเด็น	ปีงบประมาณ พ.ศ. (ครั้ง)			
	๒๕๖๕	๒๕๖๖	๒๕๖๗	๒๕๖๘
๑. ช้างป่าออกนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์	๒,๕๘๐	๒,๐๑๑	๑,๓๖๖	๙๑๓
๒. ช้างป่าสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน	๕๗	๕๒	๑๒๑	๕๙
๓. ช้างป่าสร้างความเสียหายต่อพืชผลของประชาชน	๓๐๙	๕๒๑	๗๖๗	๔๔๓
๔. ช้างป่าทำร้ายประชาชนเสียชีวิต	๒	๑	๖	๑

/๒) รายงาน...

^๔ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (๒๕๖๘). (ร่าง) แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาช้างป่าแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๘ - ๒๕๗๒

๒) รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ การจัดการ
ต้นน้ำ EEC ในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี^๖

๒.๑) ภาคตะวันออกมีความต้องการใช้น้ำในพื้นที่เพื่ออุปโภค
บริโภคและอุตสาหกรรม ๓๒๕ ล้าน ลบ.ม. ต่อปี และคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๗๐ และปี ๒๕๗๙ ภายใต้
โครงการ EEC จะต้องการน้ำเพิ่มขึ้นเป็น ๘๐๐ ล้าน ลบ.ม. ต่อปี และ ๑,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ตามลำดับ
หนึ่งในแนวทางการจัดหาเพิ่มเติมเพื่อรองรับ EEC ตามแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำคือการผันน้ำ
จากลุ่มน้ำใกล้เคียง (ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำวังโตนด ลุ่มน้ำจันทบุรี และลุ่มน้ำตราด) พื้นที่โครงการ EEC
อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒ แห่ง คือ ลุ่มน้ำบางปะกงและลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

๒.๒) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก
ในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเกือบทั้งหมดที่มีแผนจะผันน้ำไปตอบสนองการพัฒนา EEC ล้วนเป็น
โครงการที่ตั้งอยู่บริเวณขอบป่ารอยต่อห้าจังหวัดของภาคตะวันออก ซึ่งเป็นการผันน้ำจากแหล่งต้นน้ำ
ที่เป็นหัวใจของภาคตะวันออกซึ่งมีความสำคัญต่อภาคเกษตรกรรมมาแต่เดิม ขณะนี้ดำเนินการอยู่
๗ โครงการ มีพื้นที่ที่จะเปลี่ยนเป็นอ่างเก็บน้ำรวมทั้งสิ้นประมาณ ๕๑,๖๐๐ ไร่ ความเปลี่ยนแปลงนี้
มีนัยสำคัญต่อการขยายตัวของปัญหาช้างป่ารุกพื้นที่ชุมชน

๒.๓) ปัญหาช้างป่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการและ
ซับซ้อนมาก ปัจจัย ๓ ประการที่ทำให้ช้างป่าออกมาอยู่อาศัยหากินในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น คือ มีอาหาร
มีที่หลบซ่อน และมีแหล่งน้ำ ซึ่งปัจจัยเรื่องแหล่งน้ำจะเห็นได้จากกรณีอ่างเก็บน้ำคลองประแกด อำเภอ
แก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ที่สร้างเมื่อปี ๒๕๖๑ พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๑๑,๐๐๐ ไร่ แต่เดิมเป็นที่ทำกิน
ของประชาชน หลังจากรุกกักเก็บน้ำพบว่า มีช้างป่าประมาณ ๓๐ ตัว มาดื่มน้ำเป็นประจำ โดยเข้ามา
อาศัยหลบซ่อนตัวในตอนกลางวัน และออกหากินพืชไร่พืชสวนตอนกลางคืน ผลจากการมีแหล่งน้ำ
ขนาดใหญ่ในพื้นที่ทำให้ช้างป่าอยู่อาศัยได้อย่างถาวรในบริเวณดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีกรณีอ่างเก็บน้ำ
ประแสร์ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ที่สร้างเมื่อปี ๒๕๔๘ พื้นที่เดิมเป็นที่ทำกินของประชาชน
หลังจากอพยพประชาชนออกไปและมีการกักเก็บน้ำ ที่ดินเวนคืนบางส่วนที่ไม่ถูกน้ำท่วมหรือพื้นที่ที่ไม่
ถูกน้ำท่วมถาวร กลายเป็นที่ดินถูกทิ้งร้างและเป็นป่ารกที่ช้างป่าใช้เป็นแหล่งหลบซ่อนตัวในตอนกลางวัน
ทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นตัวอย่างที่สะท้อนได้ว่า การสร้างอ่างเก็บน้ำมีส่วนในการส่งเสริมปัจจัยที่อาจทำให้
ปัญหาช้างป่าขยายตัวรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

/๓) (ร่าง)...

^๖ กลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC Watch).

(๒๕๖๒). รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การจัดการต้นน้ำ EEC ในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

๓) (ร่าง) งานวิจัยไต่บ้าน : ผลกระทบจากโครงการอ่างเก็บน้ำ

คลองมะเดื่อ จังหวัดนครนายก^๗

๓.๑) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ รวมเนื้อที่ประมาณ ๓,๘๔๕,๐๘๒ ไร่ ขึ้นบัญชีเป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติในลำดับที่ ๑๘๔ ด้วยคุณสมบัติที่โดดเด่นตามเกณฑ์ข้อที่ ๑๐ คือ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดสัตว์และพันธุ์พืชที่หายากหรือที่ตกอยู่ในสภาวะอันตราย เช่น ช้างป่า เสือโคร่ง วัวแดง และจระเข้नीจืด แต่ยังคงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ รวมถึงมีระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชและสัตว์ป่า เป็นพื้นที่ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง อีกทั้งมีระบบนิเวศเฉพาะ คือ ป่าริมน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำ และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ป่าหลากชนิด รวมถึงสัตว์ที่มีแนวโน้มสูญพันธุ์ เช่น ช้างป่า กระทิง นกเงือก และตะกวด เป็นต้น

๓.๒) คลองมะเดื่อเป็นคลองธรรมชาติที่มีต้นกำเนิดจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไหลผ่านหมู่ที่ ๑ บ้านดง ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก และไหลลงคลองวังตะไคร้ ก่อนไหลลงแม่น้ำนครนายกและแม่น้ำบางปะกง มีความยาวประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ ๔๑,๔๔๓ ไร่ ผืนป่าแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ฝั่งซ้าย คนท้องถิ่นเรียกว่า เขากลาง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ฝั่งขวาเป็นพื้นที่ป่าคุ้มครองน้ำตกสาริกา เป็นป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. ๒๔๘๑ คนท้องถิ่นเรียกว่า เขาแก้ว

๓.๓) ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ พืชอาหาร สมุนไพร สัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น ปลา นก ช้างป่า และปุน้ำตกเขาใหญ่ (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก)

๓.๔) การสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่แสดงตำแหน่งเศรษฐกิจชุมชน จำแนกกลุ่มเศรษฐกิจออกเป็น ๗ ประเภท มีกิจการรวม ๗๑ แห่ง^๘

/๔) มติ...

^๗ [REDACTED] (๒๕๖๖). (ร่าง) งานวิจัยไต่บ้าน : ผลกระทบจากโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ จังหวัดนครนายก (นักวิจัยมอบให้นักงานเจ้าหน้าที่เพื่อใช้ประกอบการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน)

^๘ กิจการ ๗๑ แห่ง ได้แก่ ลานกางเต็นท์ ที่พัก และรีสอร์ท ๑๙ แห่ง ร้านค้าริมทาง ๑๗ แห่ง ร้านอาหาร ๑๑ แห่ง ร้านขายของชำ ๗ แห่ง ร้านเครื่องดื่ม ๕ แห่ง สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร และโฆษณา ๗ แห่ง และร้านเสริมสวย ATV และบ้านเช่า ๕ แห่ง รวมทั้งประชาชนบางส่วนทำสวนผลไม้และการเกษตร เช่น ส้มโอ มังคุด ทุเรียน เงาะ มะยงชิด กระท้อน ลองกอง ไม้หน่อไม้ ชะอม พริก พักทอง น้ำเต้า เป็นต้น

๔) มติการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๗
ระหว่างวันที่ ๖ - ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๘ ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส^๔

ตามมติคณะกรรมการมรดกโลก วาระที่ ๗B.๑๔ สถานภาพการอนุรักษ์กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ระบุว่า โครงการก่อสร้างเขื่อนทั้งหมดที่เสนอไว้ภายในและบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกโลก ยังคงถูกระงับไว้จนกว่าการจัดทำการประเมิน SEA จะแล้วเสร็จ และได้รับการตรวจสอบโดยคณะกรรมการมรดกโลกและ IUCN และย้ำเตือนถึงจุดยืนที่ได้แถลงไว้ก่อนหน้านี้ว่าการก่อสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ภายในขอบเขตของแหล่งมรดกโลก ไม่สอดคล้องกับสถานะของแหล่งมรดกโลก และควรยกเลิกอย่างถาวร

๕) การสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ IUCN ประจำประเทศไทย

๕.๑) IUCN เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการมรดกโลก ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ ประเมินและติดตามสถานะการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกที่ตกอยู่ในภาวะอันตราย รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ

๕.๒) สำหรับโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ คณะกรรมการมรดกโลกไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ห้ามสร้างเขื่อนในพื้นที่มรดกโลก แต่เป็นความเห็นและมติที่ได้เน้นย้ำถึงจุดยืนว่า การสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในขอบเขตของแหล่งมรดกโลกไม่สอดคล้องกับสถานะของแหล่งมรดกโลกและควรยกเลิกถาวร รวมถึงได้บันทึกมติเพิ่มเติมถึงคำยืนยันของประเทศไทยว่า โครงการก่อสร้างเขื่อนทั้งหมดที่เสนอไว้ภายในและบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกโลก ยังคงถูกระงับไว้จนกว่าการจัดทำการประเมิน SEA จะแล้วเสร็จ และได้รับการทบทวนโดย IUCN ซึ่งการประเมิน SEA ดังกล่าว ต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่คณะกรรมการมรดกโลกยอมรับ

๕.๓) หากการก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในขอบเขตแหล่งมรดกโลกมีผลกระทบต่อคุณค่าโดดเด่นเป็นสากล แหล่งมรดกโลกดังกล่าวอาจถูกขึ้นบัญชีแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายหรือถูกถอดออกจากบัญชีแหล่งมรดกโลก

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาว่า โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ของผู้ถูกร้อง มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

/๓.๑ รัฐธรรมนูญ...

^๔ กองการต่างประเทศ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (๒๕๖๘). มติการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๗ วาระที่ ๗B.๑๔ สถานภาพการอนุรักษ์กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ (๑) ได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และมาตรา ๔๓ (๒) และ (๓) ได้รับรองสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน โดยที่เป็นหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๕๗ (๒) ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว

๓.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๘ ยังได้วางหลักไว้ในกรณีที่รัฐจะดำเนินการใดหรือรัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต และรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด

๓.๓ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๕ บัญญัติให้ภาครัฐต้องจัดทำแผนปฏิบัติการ เรียกว่า “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ด้วยซึ่งแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ยังคงหลักการสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ หลักการระวางไว้ก่อน (precautionary principle) ซึ่งเป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้าเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม

๓.๔ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ข้อ ๑ ได้ให้การรับรองสิทธิในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการจัดการโรคภัย และทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องไม่ลดรอนวิถีชีวิตของประชาชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ

แห่งผลประโยชน์ร่วมกัน และข้อ ๑๑ ยังได้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council: UNHRC) ได้รับรองว่า การมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน เป็นสิทธิมนุษยชน

๓.๕ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๓.๕.๑ โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาแหล่งน้ำให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และน้ำป่าไหลหลากในฤดูฝน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๑ ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีความจุที่ระดับกักเก็บปกติ ๘๕.๑๗ ล้าน ลบ.ม. ใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับเกษตรกรรม อุปโภคบริโภค บรรเทาปัญหาอุทกภัย แก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว และผลักดันน้ำเค็ม โครงการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อที่ดินของประชาชนในพื้นที่ประมาณ ๑,๑๑๖ ไร่ พื้นที่การเกษตร ๕๔๗ ไร่ ที่อยู่อาศัย ๔๔ ครัวเรือน และสิ่งปลูกสร้าง ๓๔๘ รายการ

๓.๕.๒ พื้นที่ห้วงานและอ่างเก็บน้ำมีเนื้อที่ประมาณ ๑,๘๕๓ ไร่ อยู่ในเขตป่าคุ้มครองน้ำตกสาริกาประมาณ ๕๐๐ ไร่ และอยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ ภายใต้ชื่อกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ประมาณ ๑,๑๑๖ ไร่ มีระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ พื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด รวมทั้งมีช้างป่าหลายโขลงที่วนเวียนหากินอยู่ในพื้นที่

๓.๕.๓ โครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย และวิถีชีวิตของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ เข้าข่ายต้องจัดทำรายงาน EIA ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยผู้ถูกร้องได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมจัดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบรายงาน EIA จากนั้นผู้ถูกร้องได้เสนอรายงานดังกล่าวต่อ คชก. เมื่อปี ๒๕๖๔ และ ๒๕๖๕ โดย คชก. มีมติให้ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลรายงาน EIA ในประเด็นการอยู่อาศัยของสัตว์ป่า และให้เพิ่มเติมการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ให้ครบถ้วน โดยเพิ่มการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ กลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ และกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเลือกวิธีการจัดให้เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม การจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามข้อคิดเห็นของ คชก. จัดได้บางกลุ่ม ไม่สามารถจัดรับฟังความคิดเห็น กลุ่มผู้ร้องเรียนได้ เนื่องจากมีการคัดค้านในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างจัดทำรายงานแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเสนอ คชก. พิจารณาอีกครั้ง (ข้อมูล ณ วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๘)

๓.๕.๔ พื้นที่ก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่ออยู่ในลุ่มน้ำบางปะกงมีปริมาณน้ำท่าต่อปีประมาณ ๙,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม. ความต้องการใช้น้ำประมาณ ๗,๕๐๐ ล้าน ลบ.ม. และเนื่องจากลุ่มน้ำอยู่ในโซนจังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นพื้นที่โครงการ EEC มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มทุกปี แผนการบริหารจัดการน้ำจึงมีแนวทางในการจัดหาเพิ่มเติมนอกจากนี้ ปัญหาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดนครนายกส่วนใหญ่เกิดจากร่องความกดอากาศต่ำพาดผ่านและอิทธิพลของพายุจรทำให้ฝนตกหนักในพื้นที่ติดต่อกันหลายวัน การควบคุมปัญหาอุทกภัยใช้เขื่อน (ขนาดใหญ่ ๑ เขื่อน ขนาดกลาง ๗ เขื่อน) และอ่างเก็บน้ำบริเวณโดยรอบ ช่วยลดอัตราการไหลในลำน้ำและช่วยชะลอน้ำหลากที่ไหลจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ลงไปท่วมพื้นที่ท้ายน้ำ บริเวณพื้นที่คลองมะเดื่อจะมีน้ำมากช่วงฤดูฝน เมื่อมีฝนตกหนักจะเกิดน้ำหลากในพื้นที่ แต่ใช้เวลาประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง น้ำจะลดระดับลง

๓.๕.๕ คณะกรรมการมรดกโลกในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๔ ครั้งที่ ๔๕ และครั้งที่ ๔๗ มีมติเน้นย้ำอย่างต่อเนื่องให้ยกเลิกแผนการก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในและบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกโลกอย่างถาวร หากประเทศไทยจะก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในและบริเวณโดยรอบแหล่งมรดกโลกก็ควรประเมิน SEA ก่อน และในระหว่างนี้ให้ระงับโครงการไว้จนกว่าการประเมิน SEA จะแล้วเสร็จ และได้รับการตรวจสอบอีกครั้งโดยคณะกรรมการมรดกโลกและ IUCN โดยข้อมูล ณ วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๘ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อยู่ระหว่างการจัดทำ SEA พื้นที่ลุ่มน้ำและแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ อย่างไรก็ตาม หากการก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในขอบเขตแหล่งมรดกโลกมีผลกระทบต่อคุณค่าโดดเด่นเป็นสากล แหล่งมรดกโลกดังกล่าวอาจถูกขึ้นบัญชีแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายหรือถูกถอดออกจากบัญชีแหล่งมรดกโลก

๓.๖ ประเด็นที่ ๑ กรณีการเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อของผู้ถูกร้อง มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ อย่างไร พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๖.๑ โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อเป็นการดำเนินโครงการของหน่วยงานรัฐที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ ซึ่งผู้ถูกร้องต้องจัดให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา อนุรักษ์ คุ้มครอง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดนครนายก แก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวและปลักดินน้ำเค็ม แต่ผู้ร้องและประชาชนตำบลสาริกาไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำเนื่องจากประกอบอาชีพทำสวน ซึ่งใช้น้ำน้อยกว่าการทำนา โดยใช้น้ำจากระบบประปาหมู่บ้านทั้งหมดและไม่พบปัญหาดินเปรี้ยว สำหรับปัญหาอุทกภัยบริเวณพื้นที่คลองมะเดื่อเมื่อมีฝนตกหนักจะเกิดน้ำหลากในพื้นที่ ใช้เวลาไม่นานระดับน้ำจะลดลงสู่ภาวะปกติ อย่างไรก็ตาม ในช่วงฤดูฝนประชาชน

จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชมน้ำตกต่าง ๆ และทำกิจกรรมล่องแก่งในพื้นที่

๓.๖.๒ จังหวัดนครนายกมีเขื่อนขนาดใหญ่ คือ เขื่อนขุนด่านปราการชล อยู่ห่างจากพื้นที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อประมาณ ๑.๗ กิโลเมตร หากสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อ เขื่อนทั้งสองอาจมีพื้นที่ชลประทานทับซ้อนกัน ประกอบกับลุ่มน้ำนครนายกมีปริมาณฝนเฉลี่ย ๑,๖๔๗ มิลลิเมตรต่อปี และมีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย ๑,๔๓๑ ล้าน ลบ.ม. ต่อปี มีพื้นที่ชลประทานร้อยละ ๒๙.๘ ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมเกือบทั้งหมดของลุ่มน้ำ มีพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งนอกเขตชลประทานน้อย นอกจากนี้ ตามข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำซึ่งอ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าลุ่มน้ำนครนายกเป็นลุ่มน้ำที่จัดการน้ำได้ดีเมื่อเทียบกับลุ่มน้ำอื่น ๆ ของประเทศไทย จึงเห็นว่าโครงการดังกล่าวอาจนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น เช่น รองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของ EEC ที่มีความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นทุกปี โดยไม่ได้พิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การประกอบอาชีพ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

๓.๖.๓ โครงการมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในลุ่มน้ำชั้นที่ ๑เอ และอยู่ในเขตป่าคุ้มครองน้ำตกสาริกาและเขตป่าอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่เป็นแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพันธุ์พืชที่หายากหรือที่ตกอยู่ในสภาวะอันตราย มีระบบนิเวศที่เป็นแหล่งรวมความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชและสัตว์ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง หากก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ดังกล่าว จึงสุ่มเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าต้นน้ำ ป่าคุ้มครอง ป่าอนุรักษ์ พันธุ์พืช สัตว์ป่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากหากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว จะส่งผลกระทบได้ง่ายและมีความรุนแรงมากกว่าบริเวณอื่น

๓.๖.๔ หากดำเนินโครงการอาจเสี่ยงต่อการถูกขึ้นบัญชีมรดกโลกในภาวะอันตราย และอาจถูกถอนจากพื้นที่มรดกโลก กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เป็นรายได้หลักของประชาชน

๓.๖.๕ นอกจากนี้ หากดำเนินโครงการในพื้นที่บริเวณหมู่ที่ ๑ ตำบลสาริกา จะต้องโยกย้ายประชาชน ๔๙ ครัวเรือนออกจากพื้นที่ รวมทั้งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาช้างป่ารุกพื้นที่ชุมชนรุนแรงยิ่งขึ้น จากการมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ทำให้ช้างป่าอยู่อาศัยในพื้นที่ได้อย่างยาวนาน และการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเป็นการลดขนาดของถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างป่า ที่อาจทำให้ช้างป่าออกมานอกพื้นที่อนุรักษ์ ทำลายทรัพย์สิน พืชผลทางการเกษตร ทำร้ายประชาชนบาดเจ็บและเสียชีวิต

ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน อันอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่ดีที่ได้รับ การรับรองตามกติกา ICESCR

๓.๖.๖ ในขั้นนี้ จึงรับฟังได้ว่า การเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการอ่างเก็บน้ำ คลองมะเดื่อของผู้ถูกร้อง ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อันสัมพันธ์ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งได้วางหลักการการระมัดระวังไว้ก่อน (precautionary principle) ที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้าเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการน้ำ อาจใช้ทางเลือกอื่น ๆ หรือการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม โดยไม่จำเป็นต้องทำลายพื้นที่ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มอีก จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อดำเนินการต่อไป

๓.๗ ประเด็นที่ ๒ กรณีการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อประกอบการ จัดทำรายงาน EIA ของผู้ถูกร้อง มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ อย่างไร พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๗.๑ โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อเป็นโครงการของรัฐที่เข้าข่ายต้องจัดทำ รายงาน EIA เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้เสีย โดยผู้ถูกร้อง มีหน้าที่แจ้งข้อมูลหรือข่าวสารในครอบครองให้ชุมชนและประชาชนได้รับทราบ รวมทั้งการดำเนินการใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย และวิถีชีวิตของประชาชน ต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน หรือชุมชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ และ ต้องคำนึงถึงผลการประเมิน SEA ตามความเห็นของคณะกรรมการมรดกโลกประกอบด้วย ซึ่งในการ จัดรับฟังความคิดเห็นของผู้ถูกร้องจะเน้นกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์และหน่วยงานที่ได้รับ ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ มีการนำรายชื่อประชาชนที่ได้รับประโยชน์มารวมกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และนำรายชื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วมาประกอบรายงานการจัดรับฟังความเห็น อีกทั้งในที่ประชุมรับฟัง ความคิดเห็นให้ประชาชนยกมือเพื่อแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการ ซึ่งมีประชาชนยกมือ คัดค้านจำนวนมาก แต่ในรายงาน EIA ปรากฏว่าประชาชนเห็นด้วยร้อยละ ๗๐

๓.๗.๒ การจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้ถูกร้องเพิ่มเติมตามความเห็นของ คชก. เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๖ ณ [REDACTED] ตำบลสาริกา เป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีสัญญาณโทรศัพท์ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ไม่เหมาะสม กลุ่มผู้ร้องและประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้ง ๔๙ คราวเรือน จึงไม่เข้าร่วม นอกจากนี้ ที่ผ่านมาประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

โครงการอย่างเพียงพอ ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น รายงาน EIA ระบุว่าในพื้นที่หมู่ที่ ๑ ปลุกข้าว แต่ในความเป็นจริงไม่ได้ปลุกข้าวแล้ว และข้อมูลในรายงาน EIA ไม่ละเอียดเพียงพอ เช่น ผลกระทบต่อพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ ผลกระทบต่อสัตว์ป่าและพันธุ์พืชหายาก วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม การจ่ายค่าชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน การใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การอยู่อาศัยของสัตว์ป่าความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศ และคุณค่าโดดเด่นที่เป็นมรดกโลก ซึ่งอาจถูกขึ้นบัญชีแหล่งมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตรายและอาจถูกถอดออกจากบัญชีแหล่งมรดกโลก นอกจากนี้ ข้อมูลสำคัญที่ไม่ได้ปรากฏในรายงาน EIA คือ บริเวณที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำมีพันธุ์พืชถึง ๒๐๘ ชนิด พันธุ์ปลา ๒๓ ชนิด และสัตว์ป่าที่สำคัญและมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

๓.๗.๓ ในชั้นนี้ จึงรับฟังได้ว่า การจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน EIA ของผู้ถูกร้อง มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๔๔/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ จึงมีมติดังนี้

๔.๑ กรณีการเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อของผู้ถูกร้อง สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๒ กรณีการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อประกอบการจัดทำรายงาน EIA ของผู้ถูกร้อง มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๓ ให้เสนอมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้อง และมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๓.๑ มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ให้ผู้ถูกร้องยกเลิกโครงการอ่างเก็บน้ำคลองมะเดื่อรวมถึงแผนการก่อสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลของพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ อย่างถาวร โดยสอดคล้องกับความเห็นและมติของคณะกรรมการมรดกโลก ที่เห็นว่า ไม่ควรสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำภายในขอบเขตแหล่งมรดกโลก และให้ศึกษาทางเลือกอื่นในการบริหารจัดการน้ำที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

๔.๓.๒ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทหารหรือร่วมกับคณะกรรมการมรดกโลกและ IUCN อย่างใกล้ชิด เพื่อขอรับคำแนะนำในการกำหนดกรอบการศึกษาและขอบเขตของเนื้อหาที่สำคัญสำหรับการประเมิน SEA พื้นที่ลุ่มน้ำและแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ให้ครอบคลุมคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลของแหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป็นไปตามมาตรฐานที่คณะกรรมการมรดกโลกยอมรับ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ทางเลือกหรือโครงการพัฒนาที่อาจเกิดขึ้นจากผลการประเมินดังกล่าว ให้คำนึงถึงการดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของแหล่งมรดกโลกเป็นสำคัญ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นางปรีดา คงแป้น	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นายวสันต์ ภัยหลิกี้	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ